2-SHO’BA. OTMLARDA YOSHLAR LIDERLIGINI RIVOJLANTIRISHNING GENDER MEXANIZMLARI

LIDER YOSHLAR: IJTIMOIY MUHIT, TA’LIM VA GENDER OMILLARI

МОЛОДЁЖНОЕ ЛИДЕРСТВО: СОЦИАЛЬНАЯ СРЕДА, ОБРАЗОВАНИЕ И ГЕНДЕРНЫЕ ФАКТОРЫ

YOUTH LEADERSHIP: SOCIAL ENVIRONMENT, EDUCATION AND GENDER FACTORS

Egamberdiyeva Turg‘unoy Ahmadjonovna

Farg‘ona davlat universiteti professori,

pedagogika fanlari doktori

Annotatsiya. Maqolada yoshlar liderligi ijtimoiy muhit, ta’lim va gender omillari birligida tahlil qilinadi. Mahalliy ilmiy nashrlar va Farg‘ona davlat universitetining ochiq hujjatlari qiyoslandi. Tashkiliy imkoniyat bilan pedagogik natija farqlandi. «Imkoniyat, ishtirok, vakolat, natija» modeli, rivojlantiruvchi modul va baholash mezonlari taklif etildi. Model samaradorligi empirik tasdiqlangan deb talqin qilinmaydi.

Kalit so‘zlar: yoshlar liderligi; ijtimoiy muhit; gender tengligi; talaba subyektligi; mentorlik; refleksiya; pedagogik baholash.

Аннотация. Лидерство молодёжи анализируется во взаимосвязи социальной среды, образования и гендерных факторов. Сопоставлены местные публикации и документы Ферганского государственного университета. Разграничены возможности и учебные результаты. Предложены модель «возможность, участие, полномочия, результат», модуль и критерии оценки. Модель эмпирически не проверялась.

Ключевые слова: молодёжное лидерство; социальная среда; гендерное равенство; субъектность студента; наставничество; рефлексия; оценивание.

Abstract. This article examines youth leadership through social, educational and gender factors. It compares publications from Uzbekistan with public documents from Fergana State University. Institutional opportunities are distinguished from learning outcomes. An opportunity, participation, authority, outcome model, a learning module and assessment criteria are proposed. The model is a pedagogical design proposal rather than an empirically validated intervention.

Keywords: youth leadership; social environment; gender equality; student agency; mentoring; reflection; assessment.

KIRISH

Yoshlar liderligini rivojlantirish masalasida asosiy pedagogik savol talabani qaysi lavozimga tayinlash emas, uning umumiy muammoni anglash, boshqalar bilan kelishish va qaror oqibatlari uchun mas’ul bo‘lishini qanday o‘rgatishdan iborat. Mazkur maqolada liderlik shaxsiy mashhurlik yoki tadbirlarda ko‘p ko‘rinish bilan aynanlashtirilmaydi. U ijtimoiy vaziyatni tahlil qilish, hamkorlikni tashkil etish, asoslangan tashabbusni amalga oshirish va o‘z harakatini qayta baholashga doir rivojlantiriladigan ko‘nikmalar birligi sifatida operatsionallashtiriladi.

O‘zbekistonda bu masalaning normativ tayanchi «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonunning 5-moddasida belgilangan ta’lim olishning teng huquqliligi hamda gender tengligi haqidagi Qonunning 26-moddasidagi ta’lim va ilmiy jarayonda teng imkoniyatlar talabidir [1, 5-modda; 2, 26-modda]. Biroq huquqning e’lon qilinishi uning har bir talaba uchun bir xil darajada amalga oshishini o‘z-o‘zidan isbotlamaydi. Pedagogik tahlil ochiq imkoniyatdan foydalanish shartlari va undan olinadigan o‘quv natijasini ham tekshirishi kerak.

Mahalliy tadqiqotlarda N.U.Nurmatova ijtimoiylashuv, faollik va ijtimoiy faollikni farqlashga e’tibor qaratadi [3, 117–120-b.]. A.B.Irmatova va D.I. Iskandarova oliy ta’limdagi ayollar liderligini qo‘llab-quvvatlash masalasini so‘rovnoma asosida o‘rgangan: tadqiqot Toshkent davlat iqtisodiyot universitetidagi 205 nafar xotin-qizni, jumladan, talabalar va professor-o‘qituvchilarni qamrab olgan [4, 53–54-b.]. Bu boshqa universitetdagi aralash tarkibli tanlanma bo‘lib, uning natijalari Farg‘ona davlat universiteti talabalari haqida bevosita xulosa chiqarishga asos bo‘la olmaydi. G.O.Sodiqova ijtimoiy faollikni motivatsiya, o‘ziga ishonch, kommunikativ kompetentlik

va ijtimoiy muhit bilan bog‘liq nazariy muammo sifatida yoritadi [5, 86–87-b.]. N. U. Nurmatovaning keyingi maqolasida esa munozara, ijodiy topshiriq va hamkorlikdagi o‘rganishning metodik imkoniyatlari muhokama qilingan [6, 119–121-b.]. Mazkur ishlar omillarni hamda o‘qitish usullarini ajratishga xizmat qiladi. Ushbu maqolaning alohida vazifasi esa ularni universitetdagi imkoniyatdan individual ta’lim natijasiga o‘tishning izchil mexanizmi bilan bog‘lashdir.

Tadqiqot maqsadi Farg‘ona davlat universitetining ochiq materiallari asosida ijtimoiy muhit, ta’limiy faoliyat va gender omillarining o‘zaro munosabatini tahlil qilish hamda yoshlar liderligini rivojlantirishning dalilga yo‘naltirilgan pedagogik modelini taklif etish. Asosiy savol quyidagicha qo‘yiladi: mavjud qo‘llab-quvvatlash tuzilmalari talabaning mustaqil qaror qabul qilish, hamkorlik va javobgarlik tajribasiga qanday aylantirilishi mumkin? Maqolaning nazariy hissasi imkoniyat, ishtirok, vakolat va o‘rganish natijasini alohida tahlil birliklari sifatida bog‘lashdan iborat.

MATERIALLAR VA METODLAR

Tadqiqot dizayni hujjatli institutsional holat tahlili va nazariy-pedagogik loyihalashni birlashtiradi. Korpusga O‘zbekistonda 2017-yildan keyin e’lon qilingan to‘qqiz manba kiritildi: ikki qonun, to‘rtta ilmiy maqola va Farg‘ona davlat universitetining uchta rasmiy axboroti. Amalda foydalanilgan nashrlar 2019/2026-yillarga tegishli. Ilmiy matnlarning to‘liq elektron nusxalari, huquqiy hujjatlarning LexUZdagi matnlari va universitet axborotlarining sanasi ko‘rsatilgan sahifalari o‘rganildi.

Manbalar mavzuga bevosita aloqadorligi, muallif yoki tashkilotning aniqligi, nashr sanasi va tekshiriladigan matn mavjudligi bo‘yicha maqsadli tanlandi. Bu tanlov to‘liq tizimli adabiyotlar sharhi emas. Qonunlar normativ talabni, maqolalar tushuncha va tadqiqot yondashuvlarini, universitet axborotlari esa muayyan faoliyatning rasmiy qaydini ifodalaydi. Shu sabab bir turdagi dalil boshqa turdagi xulosaning o‘rniga qo‘yilmadi: yangilik xabari pedagogik ta’sirning eksperimental isboti sifatida ishlatilmadi.

Hujjatlar oltita tahliliy savol bo‘yicha qiyoslandi: kim ishtirok etadi; qanday imkoniyat yaratiladi; qaysi to‘siq hisobga olinadi; qanday faoliyat bajariladi; talaba qaysi qarorga ta’sir qiladi; rivojlanish qanday dalil bilan tekshiriladi? «Qayd etilgan fakt»,

«pedagogik talqin» va «tekshirilishi kerak bo‘lgan natija» alohida ajratildi. Matnda ma’lumotning yo‘qligi faoliyat amalda yo‘qligining dalili deb olinmadi. Ushbu ajratish hujjatli tahlilning nazariy takliflar bilan chalkashishiga yo‘l qo‘ymaslik uchun qo‘llandi.

Yangi respondentlar jalb qilinmadi, so‘rovnoma, intervyu yoki tajriba-sinov o‘tkazilmadi; universitetning yopiq statistikasi ishlatilmadi. Talabalarning shaxsiy ma’lumotlari yig‘ilmadi. Taklif etilgan modul, rubrika va vaziyatlar mualliflik loyihasi bo‘lib, Farg‘ona davlat universitetida allaqachon joriy etilgan dastur sifatida ko‘rsatilmaydi. Natijalar bo‘limi shu bois ochiq hujjatlardan chiqariladigan cheklangan xulosalar va ularga mos pedagogik yechimlarni qamrab oladi.

NATIJALAR

Liderlik, ijtimoiy faollik va gender omillarining pedagogik farqlanishi. Birinchi natija ishtirok shakli bilan ko‘nikma sifatini farqlashdir. Talabaning tadbirda qatnashishi uning ijtimoiy aloqaga kirishganini ko‘rsatishi mumkin, lekin mustaqil muammo belgilagani yoki qaror uchun javob berganini hali ko‘rsatmaydi. Faollik liderlikning sharti bo‘lishi mumkin; liderlik esa mazkur maqolada faoliyatni boshqalar bilan muvofiqlashtirish va natijani asoslashni ham talab qiladi. Ijtimoiy faollik tushunchalarini farqlovchi mahalliy tahlildan [3] kelib chiqib, qatnashish, tashabbus va javobgarlik turli baholash obyektlari sifatida olindi.

Ijtimoiy muhit uch darajada tahlil qilinadi: yaqin muhit, oila va tengdoshlar bilan munosabat; universitet muhiti, mashg‘ulot, klub, mentor va ishtirok qoidalari; keng institutsional muhit, ta’lim hamda teng imkoniyatlarga oid talablar. Bu darajalar sababiy ta’siri o‘lchangan model emas, to‘siqning qayerda paydo bo‘lishi va uni kim o‘zgartira olishini aniqlash vositasidir. Masalan, nutqiy mashq kommunikativ qiyinchilikka yordam berishi mumkin, lekin mashg‘ulotning noqulay vaqti yoki resursga kirish cheklovini o‘zi bartaraf etmaydi.

Gender omili jinsga qarab tayyor liderlik xususiyatlarini taqsimlash sifatida talqin qilinmaydi. Gender tengligi to‘g‘risidagi Qonunning 3-moddasi mazkur tushunchani ayollar va erkaklar munosabatlarining ijtimoiy jihati bilan bog‘laydi, bilvosita kamsitishni ham farqlaydi [2, 3-modda]. Pedagogik jihatdan bu rollarga kirish, mehnatning tan olinishi, xavfsiz fikr bildirish va oilaviy majburiyatlar bilan ta’limni

muvofiqlashtirish shartlarini tekshirishni anglatadi. Talabaning jinsi uning tashabbuskorligi yoki mas’uliyatiga tayyor baho bo‘la olmaydi.

Shu asosda «yetakchilikka tayyor bo‘lmagan talaba» va «yetakchilikni sinab ko‘rish imkoniyati cheklangan talaba» farqlanadi. Birinchi hukm ham faqat aniq vazifadagi dalil bilan asoslanishi kerak; ikkinchi holat esa muhitni o‘zgartirishni talab qilishi mumkin. Nazariy manbalarda o‘ziga ishonch bilan ijtimoiy sharoitning birgalikda ko‘rilishi [5] bunday farqlash uchun tayanch beradi. Biroq talabaning sust qatnashishidan uning ichki motivatsiyasi past, degan xulosani individual suhbat va faoliyat dalilisiz chiqarish mumkin emas.

Farg‘ona davlat universiteti: ochiq hujjatlar nimani ko‘rsatadi?. Universitetning 2022-yil 28-sentabrdagi axborotida Gender tengligi tadqiqotlari markazida oliy ta’limdagi xotin-qizlarning intellektual va ijtimoiy maqomiga bag‘ishlangan xalqaro onlayn konferensiya qayd etilgan [7]. 2024-yil 6-noyabrdagi xabarda Xotin-qizlar kengashi faoliyati, farzandli talaba-qizlar uchun sharoitlar va qiziqish asosidagi to‘garaklar o‘rganilgani ko‘rsatilgan [8]. 2024-yil 2-dekabrdagi material esa axborot-resurs markazida tazyiq va zo‘ravonlikka qarshi suhbat o‘tkazilganini qayd etadi [9].

1-jadval. Universitetga oid hujjatli dalillar va ularning talqin chegarasi

Manba va tasdiqlangan faoliyat	**Pedagogik imkoniyat sifatidagi talqin**	**Manbadan chiqarib bo‘lmaydigan xulosa**
2022-yil: gender masalalariga oid ilmiy konferensiya [7].	Ilmiy muhokamani talabalar loyihalariga mavzu va mentorlik resursi sifatida bog‘lash mumkin.	Konferensiya talabalarning liderlik ko‘nikmasini oshirgan, degan ta’sir xulosasi.

Manba va tasdiqlangan faoliyat	Pedagogik imkoniyat sifatidagi talqin	Manbadan chiqarib bo‘lmaydigan xulosa
2024-yil, noyabr: farzandli talaba-qizlar sharoiti va to‘garaklar faoliyati o‘rganilgan [8].	Ishtirok jadvali, yordamga ehtiyoj va faoliyatga kirish shartlarini aniqlashtirish uchun asos.	Barcha to‘siqlar bartaraf etilgan yoki barcha talabalar teng qatnashmoqda, degan hukm.
2024-yil, dekabr: tazyiq va zo‘ravonlikka qarshi suhbat; xodimlar ishtiroki qayd etilgan [9].	Xavfsiz muloqot va murojaat qilish tartibini liderlik mashg‘ulotlari bilan bog‘lash mumkin.	Talabalar to‘liq qamrab olingani yoki xavfsizlik holati miqdoran yaxshilangani haqidagi da’vo.

Hujjatli natija shundan iboratki, tanlangan axborotlar universitetda ilmiy muloqot, ehtiyojlarni o‘rganish va xavfsizlikka oid ishlar qayd etilganini ko‘rsatadi. Ular yagona liderlik dasturining uzluksiz bosqichlari ekanini esa mazkur manbalar tasdiqlamaydi. Shuningdek, ularda bir talabaning boshlang‘ich va yakuniy faoliyatini qiyoslash uchun individual dalillar berilmagan. Binobarin, universitetdagi imkoniyatlar bilan o‘quv natijasi orasini metodik jihatdan bog‘lash ushbu maqolaning loyihaviy vazifasidir; mavjud faoliyatni asossiz salbiy baholash emas.

«Imkoniyat ishtirok, vakolat, natija» pedagogik modeli. Modelning birinchi bo‘g‘ini, imkoniyat: topshiriq va ishtirok mezonlarining tushunarli e’lon qilinishi, zarur materialga kirish hamda yordam olish yo‘li. Ikkinchi bo‘g‘in, mazmunli ishtirok: talaba tayyor tadbirning ijrochisi bo‘lib qolmasdan, savol qo‘yish, dalil tanlash va fikr bildirishda qatnashadi. Uchinchi bo‘g‘in, vakolat: vazifa doirasida haqiqiy tanlov va unga mos javobgarlik mavjud bo‘ladi. To‘rtinchi bo‘g‘in, natija: bajarilgan ish va undan o‘rganilgan ko‘nikma tekshiriladigan mahsulot bilan ifodalanadi.

Bo‘g‘inlarni bog‘lovchi mexanizm mentorlik, rollarning navbatlashuvi va refleksiv qayta aloqadir. Mentor talaba o‘rniga qaror bermaydi; muqobil yo‘llar, resurslar va etik oqibatlarni ko‘rishga yordam beradi. Rollar navbatlashuvi faqat nomlarni almashtirish emas: muammoni tahlil qilish, munozarani boshqarish, resursni rejalash va natijani himoya qilish vazifalari real bajarilishi kerak. Refleksiya esa «faol bo‘ldim» degan umumiy baho emas, qaysi dalil tufayli qaror yoki hamkorlik usuli o‘zgarganining izohidir. Modelda gender tengligi alohida yakuniy tadbir sifatida emas, har bir bo‘g‘inni tekshiruvchi talab sifatida ishlaydi. Bir guruh doim texnik yoki ko‘zga kam ko‘rinadigan vazifani, boshqa guruh esa qaror va taqdimotni bajaradigan bo‘lsa, tashkilotchi vazifalar qanday taqsimlanganini tekshirishi lozim. Bunday vaziyatning Farg‘ona davlat universitetida mavjudligi bu yerda da’vo qilinmaydi. U rollar taqsimotini tahlil qilish uchun shartli mezondir. Tenglik barcha talabalarga bir xil yakuniy ball berishni emas, bir xil sifat mezonlari va asosli yordamni ta’minlashni anglatadi. Farg‘ona davlat universiteti sharoitiga tatbiq etish uchun ilmiy muhokama materiallarini muammoli topshiriqqa, ehtiyojlarni o‘rganishni kirish shartlarini belgilashga, xavfsizlikka oid ma’rifiy ishlarni esa mashg‘ulotning muomala qoidalariga bog‘lash taklif etiladi. Mazkur bog‘lanishlar mavjud tuzilmalarga yangi, tekshirilmagan vazifa yuklashni emas, kafedra, maslahatchilar va talabalarning kelishilgan hamkorlik loyihasini nazarda tutadi. Vakolat, jadval va resurslar joriy etishdan avval universitetning tegishli tartiblari asosida aniqlashtiriladi. Rivojlantiruvchi modul va baholash dalillari. Amaliy taklif sifatida olti haftalik «Mas’ul tashabbus» modulining loyihasi ishlab chiqildi. Bu muddat tajriba natijasi yoki mavjud universitet dasturi emas, sinab ko‘rish uchun taklif etilgan tashkiliy variantdir. Modul pedagogik yo‘nalishlarda seminar bilan, boshqa yo‘nalishlarda esa tarbiyaviy loyiha yoki ixtiyoriy klub faoliyati bilan bog‘lanishi mumkin. Birinchi haftada ishtirok shartlari va boshlang‘ich vaziyatli topshiriq, ikkinchisida muammoni dalil bilan asoslash, uchinchi-to‘rtinchi haftalarda hamkorlikdagi loyiha, beshinchisida hisobdor taqdimot, oltinchisida yangi vaziyatga ko‘chirish ko‘zda tutiladi.

2-jadval. Modulda pedagogik faoliyat, individual dalil va teng imkoniyat talabi

Faoliyat bosqichi	Kuzatiladigan mahsulot	Baholash va yordam sharti
Muammoni aniqlash va dalil to‘plash	Talabaning muammo bayoni, kamida bitta muqobil izoh va manbaga havola.	Muammoni shaxsga ayb yuklamasdan asoslash; axborot va maslahatga kirish.
Hamkorlikda rejalash va rollarni navbatlash	Qaror qaydi: kim nima taklif etdi, qaysi e’tiroz qanday hisobga olindi.	Nutq hajmini emas, fikrning hissasini baholash; og‘zaki va yozma ishtirok.
Loyihani amalga oshirish va mentor qayta aloqasi	Individual vazifa mahsuloti, resurs yoki muddatdagi o‘zgarishning izohi.	Yordam miqdorini qayd etish; asosli moslashtirishni qobiliyatsizlik deb baholamaslik.
Natijani himoya qilish va refleksiya	Amalga oshgan ish, bajarilmagan majburiyat sababi va tuzatish rejasi.	Bir xil sifat mezoni; guruh obro‘sidan alohida individual hissa.
Yangi vaziyatda mustaqil qo‘llash	Oldingi tajribaga tayangan yangi qaror va o‘zgartirilgan harakat usuli.	Tanish mashqni takrorlashdan farqli ko‘chirish; muqobil fikrga ochiqlik.

Manba: maqolada ishlab chiqilgan metodik loyiha.

Shartli o‘quv vaziyati sifatida universitet axborot-resurs markazidagi o‘quv imkoniyatlari haqida talabalar uchun tushunarli axborot tayyorlash olinadi. Bu markazda muammo

mavjud, degan kuzatuv emas. Guruh rasmiy ma’lumotlarni tekshiradi, ehtimoliy foydalanuvchi savollarini aniqlaydi, qisqa yo‘riqnoma variantlarini solishtiradi va tanlovini himoya qiladi. Guruhni boshqarish, manba tekshirish, matn tuzish va taqdimot rollari navbatlashtiriladi. Shaxsiy ma’lumot yig‘ish talab etilmaydi; real foydalanuvchidan fikr olish zarur bo‘lsa, rozilik va tegishli tartiblar oldindan ta’minlanadi. Baholashning to‘rtta mezoni taklif etiladi: dalillangan tashabbus, inklyuziv hamkorlik, mas’ul ijro va refleksiv ko‘chirish. Har bir mezon bo‘yicha yordam bilan bajarish, mustaqil bajarish va yangi sharoitga asosli moslashtirish darajalari ajratiladi. «Dalil yetarli emas» holati past darajadan farqlanadi. Bitta chiqishdagi tortinchoqlik, tashqi ko‘rinish, ovoz balandligi yoki lavozim nomi ko‘nikma darajasining o‘lchovi hisoblanmaydi. O‘zini baholash kuzatuvchi qaydi va faoliyat mahsuloti bilan solishtiriladi. Guruhning muvaffaqiyatli mahsuloti barcha a’zolar bir xil o‘rganganini anglatmaydi; shu sabab individual hissa alohida hujjatlashtiriladi. Baholovchilar rubrikani bir xil talqin qilishi uchun namunaviy ishlarni birgalikda muhokama qilish taklif etiladi. Bu rubrikaning validligi yoki baholovchilararo ishonchliligi allaqachon tekshirilgan, degan xulosa emas: mazkur sifatlar keyingi sinovning mustaqil vazifalaridir.

MUHOKAMA

Taklif etilgan model liderlikni faqat shaxsiy motivatsiya bilan tushuntirishni cheklaydi. Irmatova va Iskandarova so‘rovining muhokamasida maslahat, qo‘llab-quvvatlash va oilaviy majburiyatlar bilan bog‘liq to‘siqlar ajratilgan [4, 57-b.]. Biroq bu to‘siqlarning Farg‘ona davlat universitetidagi tarqalish darajasi mazkur tadqiqotda o‘lchanmadi. Shu bois tashqi tadqiqot universitetga tayyor tashxis berish uchun emas, tekshirilishi lozim bo‘lgan savollarni aniqlash uchun qo‘llanadi. Hududiy ko‘rsatkichni butun hudud yoki alohida universitetning xususiyati deb qabul qilishdan saqlaniladi.

Ta’limiy yechimning muhim farqi, faol talabalarni tanlash bilan ilgari kam qatnashgan talabalarga o‘rganish imkoniyati berishni ajratishdir. Faqat yaxshi so‘zlaydigan va oldindan jamoatchilik tajribasi bor talabalar saralansa, keyingi yaxshi natija dastur ta’siridan tashqari boshlang‘ich ustunlik bilan ham izohlanishi mumkin. Shu

sabab ochiq kirish, boshlang‘ich tayyorgarlikni qayd etish va turli murakkablikdagi yordamni loyihalash taklif qilinadi. Bu tavsiya yuqori salohiyatli talabalarni qo‘llab-quvvatlashni inkor etmaydi, balki uni kengroq rivojlantiruvchi yo‘l bilan to‘ldiradi.

Interfaol metodlar haqidagi mahalliy ishlarda munozara va hamkorlikka urg‘u beriladi [6]. Mazkur maqolada esa metod nomidan tashqari pedagogik shartlar ham talab qilinadi: talaba qaysi qarorga ta’sir qiladi, qanday dalil yaratadi va qayta aloqa asosida nimani tuzatadi? Masalan, moderator barcha xulosani o‘zi aytsa, guruhli mashg‘ulot tashqi ko‘rinishda interfaol bo‘lishi, lekin talaba vakolatini kengaytirmasligi mumkin. Shunday qilib, pedagogik samarani tadbir shakliga emas, bajarilgan bilish va ijtimoiy harakatga bog‘lash taklif etiladi.

Genderga sezgir yordam umumiy akademik talabni pasaytirish demak emas. Jadval, kelib-ketish, raqamli kirish yoki g‘amxo‘rlik majburiyatlari bilan bog‘liq moslashtirish ehtiyojga qarab ko‘rib chiqiladi; uni barcha qizlarga yoki barcha yigitlarga bir xil tarzda oldindan nisbat berish noto‘g‘ri. Teng imkoniyatlar to‘g‘risidagi talablar [2] bilan uyg‘un ravishda, vazifa sifatining umumiy mezoni saqlanadi. Muayyan guruhni qo‘llab-quvvatlash tashabbusi talaba uchun maxsus imkoniyat yaratishi mumkin, ammo boshqa ta’limiy resurslardan chetlatish yoki stereotip rollarni mustahkamlashga aylanmasligi lozim. Keyingi empirik tekshiruvda moduldan oldingi, keyingi va kechiktirilgan vaziyatli topshiriqlarni qiyoslash maqsadga muvofiq. Qiyoslash guruhi mavjud bo‘lsa, boshlang‘ich ko‘nikma, kurs, yo‘nalish, avvalgi liderlik tajribasi va yordam shartlari hisobga olinadi. Shunchaki qatnashuvchilar sonini taqqoslash o‘rniga, taklifni olganlar orasida qatnashganlar, qatnashganlar orasida real qaror rolini bajarganlar va yakuniy faoliyat dalilini taqdim etganlar alohida qayd etiladi. Ulushlarning maxraji aniq ko‘rsatiladi; bu maqolada ularning qiymatlari hisoblanmagan.

Tadqiqotning cheklovi, mahalliy adabiyotlarning maqsadli tanlangani, universitet bo‘yicha uchta ochiq axborotga tayanish va talabalarning bevosita tajriba bayonlari yo‘qligidir. Shu sabab model barcha oliy ta’lim muassasalariga tekshirilmasdan umumlashtirilmaydi. Keyingi tadqiqotda ixtiyoriy rozilik, ma’lumotlarni himoya qilish va baholashning o‘qishdagi manfaatlarga salbiy ta’sir qilmasligi ta’minlanishi kerak. Loyihada qatnashmaslikni talabaning fuqarolik pozitsiyasi yoki umumiy shaxsiy qadriga salbiy baho berish uchun ishlatish taklif etilmaydi.

XULOSA

Yoshlar liderligining pedagogik tahlili ijtimoiy imkoniyat bilan individual ko‘nikma o‘rtasidagi vositalanishni aniqlashni talab qiladi. Farg‘ona davlat universitetining o‘rganilgan materiallari genderga oid ilmiy muloqot, ehtiyojlarni ko‘rib chiqish va xavfsizlikka doir faoliyatni hujjatlashtiradi; ular ta’limiy samarani mustaqil isbotlamaydi. Maqolada bu farq imkoniyat, ishtirok, vakolat va natijani ajratish orqali metodik jihatdan ifodalandi.

Taklif etilgan modelda ijtimoiy muhit kirish shartlarini, ta’lim faoliyati ko‘nikma hosil bo‘lishi uchun mashq va qayta aloqani, gender yondashuvi esa imkoniyat hamda rollar taqsimotining adolatliligini tekshirishni ta’minlaydi. «Mas’ul tashabbus» moduli va to‘rt mezonli baholash profili ushbu munosabatni amaliy topshiriqlarga aylantiradi. Ularning qiymati tayyor samaradorlik da’vosida emas, tekshiriladigan o‘quv faoliyati va dalilni oldindan belgilashidadir. Amaliy joriy etish va sababiy ta’sirni baholash keyingi mustaqil tadqiqotni talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi. Ta’lim to‘g‘risida: 2020-yil 23-sentabrdagi O‘RQ-637-son Qonun. 4–5-moddalar. LexUZ. https://lex.uz/docs/-5013007

2. O‘zbekiston Respublikasi. Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida: 2019-yil 2-sentabrdagi O‘RQ-562-son Qonun. 3-, 26-moddalar. LexUZ. https://lex.uz/docs/4494849

3. Nurmatova N. U. Ijtimoiylashuv, faollik va ijtimoiy faollik tushunchasi pedagogik-psixologik tadqiqotlar kontekstida // Markaziy Osiyoda jamiyat, gender va oila. 2022. № 4. B. 116–122. https://doi.org/10.65185/mojgo.vi.445

4. Irmatova A. B., Iskandarova D. I. Oliy ta’limda xotin-qizlarning liderlik ko‘nikmalarini shakllantirishning o‘ziga xos xususiyatlari // Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali. 2024. № 2. B. 47–58. https://doi.org/10.67668/LEHC/vol3iss2/143

5. Sodiqova G. O. Qizlarning jamiyatdagi ijtimoiy faolligining psixologik determinantlari: nazariy tahlil // Markaziy Osiyoda jamiyat, gender va oila. 2026. № 2. B. 84–88. https://doi.org/10.65185/mojgo.vi.665

6. Nurmatova N. U. Interfaol metodlar orqali talaba-qizlar ijtimoiy faolligini rivojlantirish // Markaziy Osiyoda jamiyat, gender va oila. 2026. № 2. B. 117–122. https://doi.org/10.65185/mojgo.vi.671

7. Farg‘ona davlat universiteti. Gender factors of raising the intellectual and social status of women in universities [rasmiy axborot]. 28.09.2022. https://upgoals.fdu.uz/index.php?name=2700&r=site%2Fpage

8. Farg‘ona davlat universiteti. The activity of the Women’s Council was studied [rasmiy axborot]. 06.11.2024. https://upgoals.fdu.uz/index.php?name=2897&r=site%2Fpage

9. Farg‘ona davlat universiteti. 16 Days of Activism Against Gender-Based Violence [rasmiy axborot]. 02.12.2024.https://upgoals.fdu.uz/index.php?name=2922&r=site%2Fpage